

Toekomstgericht diaconaat

Verhalen over, voorbeelden van en tips voor het diaconale werk

Inhoud

Voorwoord	3
Conclusie 1 - De Bijbel inspireert	4
Conclusie 2 - Diaconaat is het gezicht van de kerk	6
Conclusie 3 - De diaconie heeft toekomst	9
Conclusie 4 - De trend is gezet	12
Conclusie 5 - Inzet blijft gewenst	15
Wat kan Kerk in Actie voor u doen	18

Op de voorzijde:

- Syrische tieners kregen spullen uit Nederland.
- De kerk in Barendrecht helpt statushouders.
- Kinderen in Vianen voor Kinderen in de Knel.
- De Voedselbank in Ede.
- Vakantieweken van Kerk in Actie.
- Sociaal Eetcafé in Leeuwarden.

Diakenen bezoeken uitgeprocedeerde gezinnen in Den Helder.

Voorwoord

Nieuw onderzoek: diaconale inzet blijft groeien

Plaatselijke kerken en diaconieën hebben te maken met vele veranderingen in kerk en samenleving.

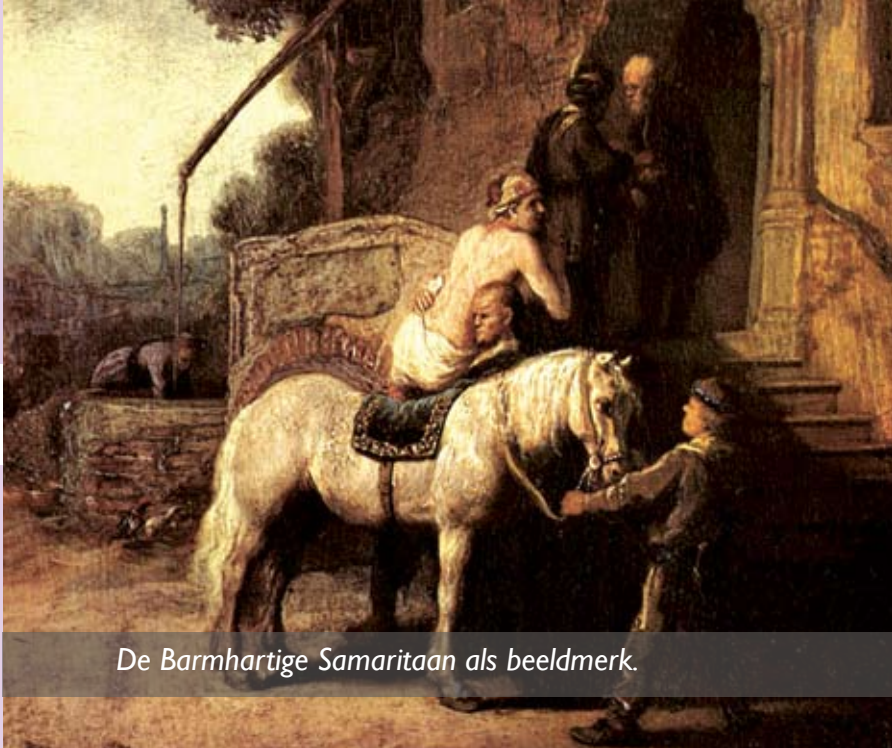
Deze staan beschreven in het visiedocument van de Protestantse Kerk: Kerk 2025 'Waar een Woord is, is een weg'. Welk nieuw beleid is nodig om de diaconale taken de komende jaren goed te blijven uitvoeren? Wat voor ondersteuning kunnen diaconieën hierbij goed gebruiken? Om hier inzicht in te krijgen hebben de Federatie van Diaconieën en Kerk in Actie samen onderzoek gedaan.

Deze brochure bevat de vijf hoofdconclusies van het onderzoek, ieder voorzien van commentaar van een deskundige, een praktijkvoorbeeld en een aantal tips voor diaconieën. Aan het einde ziet u een overzicht van wat Kerk in Actie kan betekenen voor plaatselijke diaconieën.

De brochure is een vervolg op de publicatie 'Dienen Delen Doen', die de Federatie van Diaconieën en Kerk in Actie in 2015 hebben uitgebracht naar aanleiding van onderzoek in 2014. Uit het nieuwe onderzoek blijkt dat de trend van een groeiende diaconale inzet doorzet, ondanks een kleiner wordende kerk. Diaconieën zijn zich ervan bewust dat het diaconaat in toenemende mate een belangrijke rol speelt om relevant kerk te zijn in een seculiere samenleving. Zij willen daarom verder investeren in toekomstgericht diaconaat. Deze brochure wil daarbij inspireren en ondersteunen.

Mr. A. P. Kaland

Voorzitter Federatie van Diaconieën

De Barmhartige Samaritaan als beeldmerk.

Conclusie I

De Bijbel inspireert

Diakenen hebben een sterke intrinsieke christelijke motivatie om hulp te bieden aan mensen in nood. En om zo Gods liefde te tonen in de wereld. De meesten vinden dat de Bijbelse inspiratie daarbij mag doorklinken. Daarmee haken ze aan bij wat centraal staat in het rapport 'Waar een Woord is, is een weg' van de Generale Synode, over het belang van diaconale presentie voor elkaar en voor anderen.

- *Diakenen doen hun diaconale werk vanuit een sterke intrinsieke christelijke motivatie om Gods liefde te tonen in de wereld.*

*Een deskundige reageert:
Mechteld Jansen*

'Een christelijke motivatie doet recht aan mensen'

Hebt u daar een verklaring voor?

'Met die intrinsieke motivatie willen diakenen voorkomen dat mensen in nood een boodschap zouden moeten accepteren om hulp te krijgen. Diakenen weten dat Gods liefde in hun werk is "ingebakken" en daarom onvoorwaardelijk is. Een christelijke motivatie doet recht aan mensen. Als diakenen erin slagen anderen in hun waardigheid te zien en hen daarin te versterken, hebben ze het ook nog eens in missionair opzicht goed gedaan.'

Zou u willen dat het anders was?

'Als het diaconale werk intrinsiek plezierig is, is het geen opoffering. Integendeel: het voelt als een warm bad om met andere vrijwilligers samen iets goeds te doen. Dat biedt de diakenen uithoudingsvermogen en het werkt wervend: zo komen er andere leuke diakenen bij. Diaconieën mogen het werk best wat zichtbaarder maken, ze mogen er trots op zijn en anderen mogen dat weten.'

Kent u een voorbeeld hiervan?

'De studenten aan de Protestantse Theologische Universiteit willen graag hun huisvesting verbinden met een diaconale taak. Ze doen dan iets in en voor de buurt, bijvoorbeeld met daklozen of ouderen. Daarmee willen ze iets doen vanuit Gods liefde, getuigend en zonder garantie op ledenwerving. Zulk diaconaal werk geeft ze een blik in Gods huishouding.'

Mechteld Jansen is rector van de Protestantse Theologische Universiteit.

*Een diaconie aan het woord:
Alphen aan den Rijn*

‘Ga naast iemand staan, als je iets wilt overbrengen’

Johan Wijnhorst is voorzitter van de diaconie van de Sionskerk in Alphen aan den Rijn.

‘Ik word gedreven door de liefde tussen God en mij.’

‘Ik ben een echte diaken. Ik houd ervan om actief voor en met mensen bezig te zijn en dat te combineren met denkwerk. Dat doe ik vanuit mijn hart. Ik word gedreven door de liefde die ik voel: van God voor mij en van mij voor God. En door mijn liefde voor de Bijbel en voor de mensen om mij heen.

Ik heb mijn hele leven iets met mensen die het moeilijk hebben. Het Woord moet gehoord worden, maar in deze tijd moet je niet zwaaiend met de Bijbel komen aanzetten. Mensen die het moeilijk hebben, hebben daar niet zoveel aan. Als je iets wilt overbrengen, ga dan naast iemand staan, net zoals Jezus dat deed. Op die manier kan God tot de mensen spreken. Anders vorm je een belemmering. Je krijgt mooie dingen: mensen vragen opeens om een Bijbel, er ontstaan gesprekken.

Onze diaconie heeft veel nagedacht over welke richting we op willen. Uiteindelijk kwamen we uit bij: ontmoetingen creëren. Er is zoveel behoefte aan contact. We zijn begonnen met een maandelijkse driegangemaaltijd. Gemeenteleden koken en zijn gastvrouw of -heer aan de tafels. We begonnen met vijftien gasten, nu zijn het er zestig: buurtgenoten, ouderen, mensen met weinig geld, mensen die alleen zijn. We trekken even met ze op. Wat we ze geven is vooral tijd.

We openen de maaltijd wel met een stukje uit de Bijbel, want we zijn nu eenmaal in een kerk. Verder laten we die Bijbel los, we proberen Gods liefde uit te stralen door de ander te ontmoeten. En zo bijzonder: op het moment dat je loslaat, gebeurt er toch iets. Anderen zien wat jou van binnenuit beweegt. We hebben nu zelfs zoveel belangstellende vragen gekregen, dat we erover denken om een Alphacursus te gaan geven.’

Tips

- Wees helder over wie u bent als diaconie. Dit hoeft niet met een veelheid aan woorden. Een aansprekend motto kan veel zeggen, zoals ‘vindplaats van geloof, hoop en liefde’. Of gebruik een beeldmerk, zoals ‘de Barmhartige Samaritaan’.
- Vertel over uw werk als diaken in de kerkbode of plaatselijke krant. Over waarom het nodig is en waarom u enthousiast en gemotiveerd bent.
- Zorg ervoor dat u zelf ook geïnspireerd blijft. Bid (met elkaar) om wijsheid en zegen om het diaconale werk met goede moed vol te houden, ook voor de vrijwilligers.
- Wees erop bedacht dat achter diaconale vragen geestelijke noden kunnen schuilgaan. Zorg daarom voor een goed samenspel tussen diaconaat en pastoraat.
- Bid met hulpvragers als ze daar behoefte aan hebben en dank God als nieuw perspectief is ontstaan. Vertel ook daarover in de gemeente.

Conclusie 2

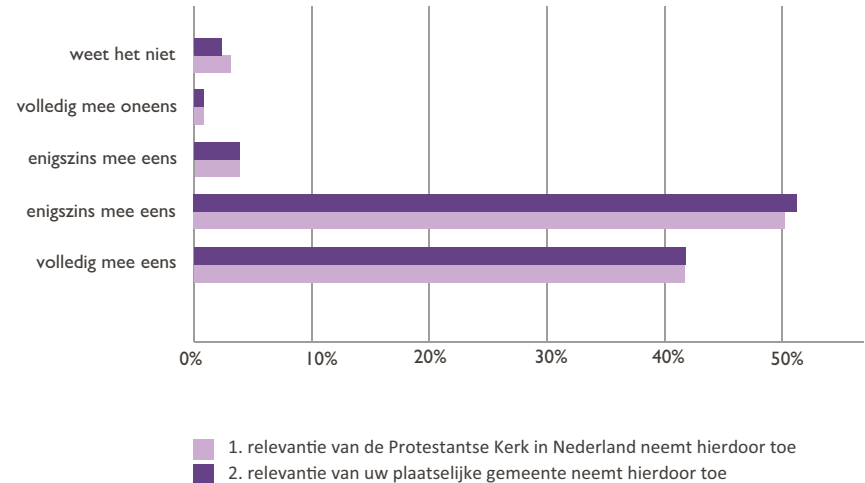
Diaconaat is het gezicht van de kerk

Diaconieën constateren dat het diaconaat in toenemende mate een belangrijke rol speelt om relevant kerk te zijn in een seculiere samenleving. Hun positie bij burgerlijke gemeenten en andere maatschappelijke organisaties is groter geworden.

Het diaconaat geeft een gezicht aan de kerk. Het toont een geloofsgemeenschap van betrokken burgers die actief een bijdrage leveren aan de samenleving. Afhankelijk van plaats en context gebeurt dit in samenwerking met vrijwilligers zonder kerkelijke achtergrond. Diaconieën willen daarom verder investeren in toekomstgericht diaconaat. Daarbij wil men de samenwerking met andere partijen intensiveren, waar dit gewenst en haalbaar is, zonder daarbij in te leveren op de eigen identiteit.

- *Diakenen vinden dat het diaconale werk van toenemend belang is om relevant kerk te zijn in een seculiere samenleving. Ze werken daarin samen met anderen zonder daarbij in te leveren op hun identiteit.*

De relevantie van de Protestantse Kerk/ gemeente neemt toe door de grotere diaconale inzet

Vraag: De maatschappelijke ontwikkelingen vragen om meer diaconale inzet. Wat is de invloed daarvan op de relevantie van de kerk in de samenleving? Neemt de relevantie van de Protestantse Kerk of van uw plaatselijke gemeente toe?

Een deskundige reageert: Dick Couvée

‘Mijn oproep aan alle kerken is: doen!’

Hebt u daar een verklaring voor?

‘Diakenen zijn de eersten die vanuit hun hart en vanuit hun opdracht zien wat er aan de hand is in de samenleving. Zij zijn degenen die het meest maatschappelijk gevoelig zijn binnen de kerk. Ze zien de gevolgen van jarenlange maatregelen in de politiek: slechte sociale en economische omstandigheden. Armoede. Het werk komt als vanzelf op die diakenen af, en op alle vrijwilligers die diaconaal getint werk doen. Kerken hebben een platformachtige rol daarin.’

Zou u willen dat het anders was?

‘Vieren en leren is essentieel, maar binnen de geschetste omstandigheden is een diaconaal-georiënteerde kerk de enige oplossing. We moeten af van de kramp over aantallen leden. Veel mensen zeggen: ik heb niks met de kerk, niks met God, maar wat jullie hier – in de Pauluskerk – doen, daar wil ik me voor inzetten. Kerken denken vaak te laag over zichzelf, ze kunnen veel doen voor de samenleving. De diaconale weg is fundamenteel voor de toekomst.’

Kent u een voorbeeld hiervan?

‘Hier in de Pauluskerk werken driehonderd vrijwilligers met een diaconale opdracht. Ze evangeliseren niet, ze doen. Evangelie is: christendom in de praktijk. Het doen zelf is de *message*. Dat brengt positieve energie in de samenleving. Het is mijn oproep aan alle kerken: doen!’

Dick Couvée is diaconaal predikant bij de Stichting Diaconaal Centrum Pauluskerk Rotterdam.

Kijkje in de keuken van de Pauluskerk.

Een diaconie aan het woord: Zaandam

‘Het was een prachtige samenwerking’

Hans Hoeksema is diaken bij de Noorderkerk in Zaandam. Gemeenteleden en hijzelf doen veel voor vluchtelingen. ‘Dat doe ik samen met anderen, vanuit een bron waar ik mij rijk mee voel.’

‘Het werd het “wonder van Zaandam” genoemd – de spontane en langdurige openstelling van de Noorderkerk voor vluchtelingen. Ruim anderhalf jaar geleden was er acht maanden lang een noodopvang pal om de hoek van de kerk. De vluchtelingen konden er terecht voor koffie, thee, gezelligheid. Vijfhonderd vrijwilligers hielpen mee. Niet alleen kerkmensen, want zoveel gemeenteleden die dat kunnen, hebben we niet. Het was een prachtige samenwerking. We hebben bewust ervan afgezien om het onderwerp religie ter sprake te brengen. Maar het was evident dat de hulp in een kerkgebouw geboden werd – we hebben dus niet ingeleverd op onze identiteit.

Toen dat tentenkamp er was, begonnen we in de kerk al gauw taallessen te geven. Inmiddels heeft de gemeente Zaanstad deze lessen elders voortgezet. Een kerkelijke vrijwilliger die een belangrijke rol speelde tijdens het “wonder”, is zelfs een jaar in dienst genomen door de gemeente Zaanstad. Hij coördineerde daar het vrijwilligerswerk.

Nu die noodopvangplek weg is, helpen we nog steeds. Vluchtelingen die voorlopig mogen blijven, staan we terzijde bij het inrichten van hun woning. We zorgen voor spulletjes, meubilair, een koelkast, we knappen wanden en vloeren op. Ook dat doen we samen met anderen: de sociale wijkteams van de gemeente, Vluchtelingenwerk, Stichting Present.

Onze drijfveer om dit te doen is het geloof, maar we willen geen zieltjes winnen. Ik begin er eigenlijk nooit over. Alleen als mensen doorvragen vind ik het leuk om erover te vertellen. Ik waardeer het als anderen er nieuwsgierig naar zijn, want het is een bron waar ik mij rijk mee voel.’

Tips

- Zorg dat de kerkenraad zich bewust is van het belang van het diaconaat voor de toekomst van de kerk. Vertel regelmatig welke hulp namens de kerk geboden wordt.
- Besteed in de eredienst aandacht aan diaconale activiteiten. Doe de aanbeveling voor de diaconale collecte vergezeld gaan van een levendig verhaal uit de praktijk.
- Wees alert op nieuwe noden ten gevolge van gewijzigd overheidsbeleid. Investeer in contacten met andere kerken/ geloofsgemeenschappen, maatschappelijke instanties en de lokale overheid.
- Maak van het kerkgebouw een (t)huis voor de wijk of het dorp. Overleg met buurtbewoners en organisaties hoe de kerk een gastvrije rol kan spelen.
- Samenwerken is prima. Pas op voor een vergadercultuur, waarbij de mens uit het oog wordt verloren. Werk vooral samen via concrete projecten.

Conclusie 3

De diaconie heeft toekomst

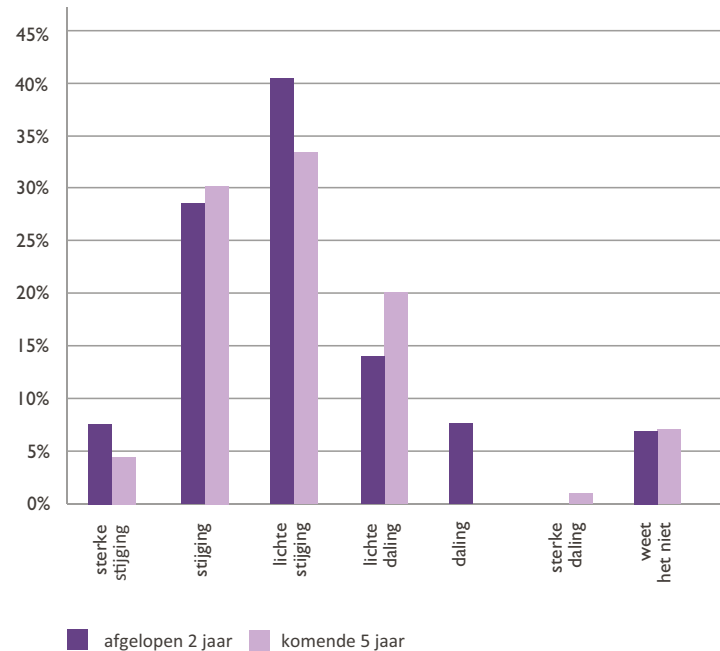
De trend dat diaconieën zich meer inzetten in kerk en samenleving zet door. Deze ontwikkeling werd voor het eerst gesignaleerd in het onderzoek uit 2014 van de Federatie van Diaconieën en Kerk in Actie. Circa 75% van de diaconieën geeft aan dat de inzet van middelen in Nederland in de afgelopen twee jaar is gestegen; 65% verwacht een verdere toename. De meeste diaconieën kijken positief naar de mogelijkheden om het diaconale werk in de komende jaren te versterken. Ze zijn zich ervan bewust dat deze inzet blijvend gepaard moet gaan met het hanteren van een realistische agenda en het stellen van prioriteiten.

- *Diaconieën kijken positief naar de toekomst, ze zien kansen het diaconale werk te versterken ondanks een krimpende kerk. Dit doen ze vanuit een realistische agenda.*

De kapel van de Pauluskerk, de diaconale kerk van Rotterdam.

Ca. 75% geeft aan dat de inzet van middelen (lokaal) in Nederland in de afgelopen 2 jaar is gestegen en 65% verwacht een verdere toename de komende 5 jaar.

- Vraag: Is de inzet van middelen (in euro en tijd) van uw diaconie gestegen, gedaald of gelijk gebleven in de afgelopen 2 jaar? Kunt u hier een globale inschatting geven?
- Vraag: Hoe verwacht u dat de komende 5 jaar deze inzet van middelen van uw diaconie (in euro en tijd) zich gaat ontwikkelen? Kunt u hier een globale inschatting geven?

Een deskundige reageert: Carla van der Vlist

‘Het diaconale werk krijgt meer kleur op de wangen’

Hebt u daar een verklaring voor?

‘Veel diaconieën zijn bij de komst van de Wet maatschappelijke ondersteuning wakker geschud en zijn meer gaan doen in de samenleving. Vaak in samenwerking met andere kerken, overheden en organisaties. Diakenen zien dat concrete activiteiten er toe doen omdat daardoor meer mensen bereikt en geholpen worden, én dat samenwerking daarbij loont. Hun werk staat beter op de kaart. Men kiest meer voor stevige projecten.’

Zou u willen dat het anders was?

‘Ik vind het jammer dat sommige kerkelijke gemeenschappen nog intern gericht zijn en daardoor kansen laten lopen. Er is behoefte aan menselijke warmte en onderlinge betrokkenheid, solidariteit en zorg in de samenleving. Gelukkig krijgt het diaconale werk meer kleur op de wangen, ook op de nieuwe pioniersplekken van de Protestantse Kerk. De kerk krimpt, dat geeft pijn, maar het Evangelie leert ons te leven van de hoop. Het gaat om zowel geloven in delen als geloof delen.’

Kent u een voorbeeld hiervan?

‘De opkomst en groei van SchuldHulpMaatje, een initiatief waarin we vanuit Kerk in Actie een stevige rol hebben gespeeld. Nu, na vijf jaar, zijn kerken in ruim honderd gemeenten bezig met SchuldHulpMaatje, kerken die voorheen minder samenwerkten. Het project trekt een ander type vrijwilligers, mensen met een sociale of financiële achtergrond, ook van buiten de kerk. Dat is positief.’

Carla van der Vlist is coördinator Binnenlands Diaconaat bij Kerk in Actie.

Een diaconie aan het woord: Zuidwolde

‘Ga maar naar buiten!’

Hennie Lammers is voorzitter van de diaconie in Zuidwolde. ‘Het is een kleine maar enthousiaste groep. Heerlijk om mee te werken!’

‘De diaconie springt er bij ons in de kerk een beetje uit, het valt andere gemeenteleden op wat een leuk clubje het is. Ik ben met 63 jaar verreweg de oudste, de anderen zijn werkende jongeren die midden in de samenleving staan. Ze zijn enthousiast, pakken dingen aan, zetten de schouders eronder. Daardoor gaat het werk goed. Heerlijk!’

We weten elkaar altijd direct te vinden als er een hulpvraag binnenkomt. We hebben namelijk een eigen WhatsApp-groep aangemaakt, een diaconie-app. Ook al zijn de diakenen aan het werk of ver weg, hun app houden ze altijd in de gaten. We kunnen dus meteen actie ondernemen.

Zo belde er iemand op een zondagmorgen, die geen geld meer had om voedsel te kopen. Ook was er geen eten meer in huis. Wij bieden dan eerste hulp en daarna verwijzen we door naar instanties of naar het maatschappelijk werk. Het vermoeden bestond dat er structureel iets goed fout zat, dat kunnen wij als diaconie niet verhelpen. Ook werden we eens gebeld door iemand die moest verhuizen, ze wist niet hoe ze dat moest aanpakken. Wij hebben haar met z'n allen geholpen.

SchuldHulpMaatje in Ede.

De hulpvragers komen meestal van buiten de kerk. Wijzelf proberen ook buiten de kerk bezig te zijn, samen met andere gemeenten. Er is een ontmoetingskring, elke maand één keer op zondag. Dan koken we voor mensen die de zondag wel erg lang vinden. Er zijn spelletjes, er is koffie. Dat is niet per se voor mensen die kerkelijk gebonden zijn. Er is meer dan de kerk alleen, je hebt ook nog een sociale omgeving. Kom maar op, ga maar naar buiten! Onze gemeente is daar erg mee bezig. De Ontmoetingskerk bestaat uit een kleine groep mensen, maar die zijn wel erg enthousiast. Alleen al vanwege de kerk willen velen hier op het dorp blijven wonen.'

Tips

- Vergader niet meer dan nodig. Snel beslissen? Gebruik dan moderne communicatiemiddelen, denk daarbij bijvoorbeeld aan WhatsApp.
- Zorg voor een vrijwilligersbeleid. Zoek ook buiten de eigen kring gericht naar deskundigheid of extra handen.
- U kunt het diaconale werk versterken door scherp te letten op de vraag: doen we de goede dingen en doen we die goed? Neem als diaconie niet te veel hooi op de vork.
- Werk met een thema, waardoor gedurende het jaar aandacht is voor een bepaalde doelgroep. Gemeenteleden kunnen zo meer horen over de resultaten.
- Naast motivatie en enthousiasme zijn realisme en nuchterheid nodig om teleurstellingen te voorkomen. Durf activiteiten te stoppen zodat er ruimte komt voor nieuwe ideeën.

Conclusie 4

De trend is gezet

Er is meer aandacht voor ontwikkeling van beleid ten opzichte van 2014, toen een soortgelijk onderzoek werd gedaan. Men is in principe tevreden over de huidige koers maar speelt wel in op actuele maatschappelijke vraagstukken. Diaconieën willen meer dan nu de focus leggen op niet-leden. (NB. In een recent ander onderzoek van Kerk in Actie (najaar 2016) bleek dat 40% van de Nederlanders weet dat niet-leden ook terecht kunnen voor hulp.) Om succesvol toekomstgericht diaconaat te realiseren en hun groeiende ambitie daarin te realiseren, zien diaconieën als belangrijke factoren: meer samenwerken, kiezen voor kwaliteit, meer aandacht voor publiciteit en het stimuleren van hun gemeente om in actie te komen.

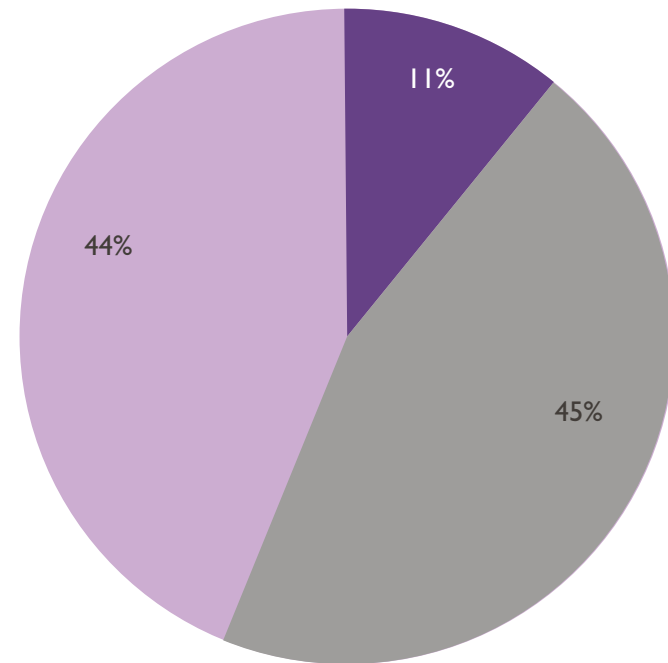
- *Diaconieën zetten in op meer samenwerking, meer kwaliteit, meer pr, meer focus op niet-leden en meer actie van gemeenteleden.*

Gemeenteleden in actie, een extraatje voor de Kerst.

Meer op niet-leden

Richt uw diaconie zich op dit moment met name op leden van de eigen kerkelijke gemeente of ook op niet leden? Vindt u dat uw gemeente zich meer of minder op niet-leden moet richten, dan nu het geval is?

■ minder
■ hetzelfde
■ meer

Een deskundige reageert: Herman Noordegraaf

‘Goed dat wij een geluid laten horen’

Hebt u daar een verklaring voor?

‘Er wordt meer van diaconieën verwacht door de veranderde vragen in de samenleving. De sociale problematiek is toegenomen: er is meer armoede, er zijn meer vluchtelingen. Daarnaast is er een beleidswijziging in de politiek: er wordt vanuit de lokale overheid meer een beroep gedaan op maatschappelijke organisaties, waartoe men ook de kerken rekent. De Wet maatschappelijke ondersteuning is een voorbeeld. Er wordt vaker een beroep gedaan op de diaconie. Dus zoekt die naar mogelijkheden om meer te kunnen bieden.’

Zou u willen dat het anders was?

‘Dat het nodig is vanwege de sociale problematiek, zou ik natuurlijk liever niet zien. Maar het is positief dat het antwoord daarop zo breed is. Blijkbaar vindt men elkaar op de diaconale roeping. Dat we hulp verlenen en bruggen bouwen is fijn, maar ook is het goed dat we een geluid laten horen in de samenleving.’

Kent u een voorbeeld hiervan?

‘Op vele plekken in het land zijn diaconale platforms ontstaan, samenwerkingsvormen tussen de gezindten. Daarin zijn protestants, rooms-katholiek, evangelicaal en orthodox protestants met elkaar verenigd. Er is een duidelijke behoefte om het diaconaat gestalte te geven in de eigen omgeving.’

Herman Noordegraaf is bijzonder hoogleraar en docent voor diaconaat aan de Protestantse Theologische Universiteit.

Een diaconie aan het woord: Amersfoort

‘Iedereen kan zich inzetten’

Alice Noord is diaken bij de Fonteinkerk in Amersfoort. De relatief kleine diaconie bereikt veel, door samenwerking met gemeenteleden en andere wijkgemeenten. ‘We bundelen onze krachten.’

‘Onze diaconie bestaat uit maar vier personen, dus we hebben de andere gemeenteleden hard nodig als we iets willen organiseren. Wij hebben diverse groepen in het leven geroepen die diaconaal werk verrichten, hen noemen we de “buitenschil”. Zo hebben we de groep ZWO, een groep die een maandelijkse maaltijd verzorgt voor gemeenteleden en buurtbewoners en de groep Muziek en Ontmoeting. Ze fungeren zelfstandig en hebben een diaken als contactpersoon. Eén keer per jaar worden de groepen uitgenodigd voor de diaconievergadering.

Onlangs hebben we een dienstenmarkt gehouden. Gemeenteleden konden een dienst aanbieden: sokken breien, ramen zemen, koken, oppassen. Degene die zo’n dienst aannam betaalde geld aan de diaconie. Dat ging naar een project voor straatkinderen. Door dit soort dingen komt er in de hele gemeente een bewustzijn op gang, het besef dat iedereen zich kan inzetten met waar hij of zij goed in is.

Ook met andere gemeenten in Amersfoort werken we samen. Er is een gezamenlijke folder waarin alle maaltijden staan vermeld. Afgesproken is dat in elke kerk de maaltijd € 3,50 kost. Mensen die die maaltijden aflopen, weten dus waar en wanneer dat is en waar ze qua prijs aan toe zijn. De diverse kerken geven bekendheid aan

Sokken breien, ramen zemen, allemaal voor het goede doel.

activiteiten uit andere wijkgemeenten. Dat we zo fijn samenwerken komt mede omdat we een diaconaal opbouwwerker hebben, zij heeft een verbindende, stimulerende en coördinerende functie. Nog een mooi voorbeeld van de krachten bundelen en voor kwaliteit gaan, was met de vluchtelingenstroom anderhalf jaar geleden. Er is toen een mailgroep aangemaakt waarin we inventariseerden wie wat kon doen. We konden op die manier veel mensen activeren. Uiteindelijk is dat niet nodig geweest, maar het was mooi om te zien dat velen zich meteen beschikbaar stelden.'

Tips

- Zet een persbestand op van de plaatselijke media (kranten, huis-aan huisbladen, lokale omroep) en benader deze regelmatig met een persbericht over diaconale initiatieven en successen.
- Zorg dat de website van de kerkelijke gemeente actuele informatie geeft over het werk van de diaconie en vraag bij elke diaconale activiteit om foto's en verhalen op te sturen.
- Onderzoek mogelijkheden om de continuïteit en kwaliteit van het diaconale werk te versterken door met andere kerken samen te werken en overweeg de inzet van een professional.
- Doe als gemeente mee met een activiteit om de wijk groen en schoon te houden, zodat buurtgenoten kennismaken met gemeenteleden. Organiseer samen met gemeenteleden, buurtbewoners en bijvoorbeeld vluchtelingen een gezellige activiteit, zoals een maaltijd of sportevent, en/of zoek als diaconie aansluiting bij plaatselijke festiviteiten.
- U kunt niet alles zelf oplossen. Maak een overzicht van alle organisaties waar hulpvragers terecht kunnen en waarnaar u kunt doorverwijzen.

Conclusie 5

Inzet blijft gewenst

Het grootste aandachtsgebied blijft: armoede bestrijden. Daarnaast zet men zich met name in op het terrein van ouderenzorg, zending en werelddiaconaat en vluchtelingen (vooral in grote plaatsen). Hoewel men hierbij nog steeds kiest voor de rol van helper en bruggenbouwer groeit ook de rol van aanklager. Deze laatste rol is erop gericht maatschappelijke nood te signaleren en andere partijen, zoals de overheid, aan te spreken op hun verantwoordelijkheid. Diaconieën zijn zich bewust van de mogelijkheden om via het beheer van vermogen een maatschappelijke bijdrage te leveren en ze onderkennen het belang hiervan. Beleidsmatig en in praktische zin worden hierin nog weinig concrete stappen gezet.

- *Diaconieën willen zich blijvend inzetten voor de meest kwetsbaren in onze samenleving, in toenemende mate voor niet-leden. Dit in samenwerking met andere partijen die (mede) verantwoordelijkheid dragen. Daarnaast onderschrijft men het belang om wereldwijd betrokken te zijn via zending en werelddiaconaat.*

Een deskundige reageert: René de Reuver

‘De kerk is een vindplaats van hoop’

Hebt u daar een verklaring voor?

‘Dit komt voort uit de maatschappelijke ontwikkeling waarin de overheid zich steeds meer terugtrekt en de zelfredzaamheid van mensen toejuicht. Maar in onze ingewikkelde samenleving is het niet vanzelfsprekend dat iedereen zichzelf kan redden, zeker niet als zich armoede voordoet. Daarnaast vraagt de kleiner geworden kerk zich meer af wat eigenlijk haar roeping is. Dat is: barmhartigheid. Doordat de kerk minder macht heeft, kan ze ook beter samenwerken met anderen. Bovendien: ze moet wel, de kerk kan het niet alleen.’

Zou u willen dat het anders was?

‘Ik zou liever de armoede de wereld uit hebben. Wel ben ik blij dat de kerk de verbinding aangaat met anderen en de krachten probeert te bundelen. Dat de kerk meer naar de eigen kernboodschap moet kijken, vind ik ook positief.

Dat de overheid zich terugtrekt en ervan uitgaat dat mensen zelfredzaam zijn, en dat het maatschappelijk middenveld en de kerk dan maar moeten helpen, vind ik te gemakkelijk gedacht.’

Kent u een voorbeeld hiervan?

‘Ik geef twee mooie voorbeelden. De Kinderwinkel in Den Haag, die zich inzet voor kwetsbare kinderen en tieners. De Kinderwinkel richt zich op iedereen in de wijk, niet alleen op kerkelijken. Dat kan mede door subsidies van de overheid en dankzij de stedelijke diaconie. >>

De Haagse Kinderwinkel zet zich in voor kwetsbare jeugd.

Als scriba heb ik het Voedselloket in Almere bezocht, waar mensen een maand lang boodschappen kunnen doen en waar tegelijk wordt gezocht naar een oplossing van hun armoedeprobleem. De kerken hebben deze plek opgezet, voor iedereen.

Twee prachtige voorbeelden van de kerk als vindplaats van de hoop.'

René de Reuver is scriba van de Protestantse Kerk in Nederland.

Een diaconie aan het woord: Borger-Odoorn

'We zijn er voor iedereen'

Adrie Mechielsen is diaken in Borger-Odoorn, waar hij penningmeester is van de diaconie. 'We zijn er voor iedereen. Dat hoort gewoon bij kerkzijn.'

'Wij zijn met elf diakenen, een leuke hechte groep. Er zijn wijkdiakenen, ouderendiakenen en jeugddiakenen, die worden bijgestaan door juniordiakenen. Dat zijn jongeren die meedraaien in de diaconie maar niet naar de vergaderingen hoeven. Verder hebben we sociaal diakenen, die houden zich bezig met alles wat met armoede te maken heeft. Zij hebben contact met de gemeente Borger-Odoorn en de voedselbank. Zij verzorgen ook de kerstpakketten, in samenwerking met de voedselbank en de kerkelijke buurgemeenten. Het valt op dat er meer en meer mensen zijn die dat nodig hebben.

Laatst vroeg iemand om een busabonnement voor een zoon - anders kon hij niet op school komen. Natuurlijk werken wij dan mee. Verder dragen we bij aan het vakantie-op-maat-project, zodat mensen een weekje weg kunnen. De collectes volgen het rooster van Kerk in Actie. Daarnaast bestemmen we de collectes in avondmaalsdiensten en met Kerst voor Kinderen in de Knel van Kerk in Actie.

Wij mogen zeggen dat we niet tot de armste diaconieën horen, dus aan het einde van het jaar geven we iets extra's. We kunnen het doen, dus waarom niet? We geven aan binnenlandse projecten, zoals aan het hospice. En aan het buitenland, bijvoorbeeld aan Oost-Europa en Afrika. We kiezen steeds drie doelen uit, afgelopen jaar waren dat Pakistan en Syrië, plus Kerk in Actie.

Tot slot: we hebben goede contacten met Vluchtelingenwerk en Inlia, het International Network of Local Initiatives with Asylumzoekers. Ruim twintig jaar geleden waren wij een van die kerken die kerkasiel verleenden aan asielzoekers, vandaar de connectie. Afgelopen jaar zou hier een asielzoekerscentrum komen, daarover hadden we een positief contact met de gemeente Borger-Odoorn. Het is beslist niet zo dat we er alleen voor kerkleden zijn. We zijn er voor iedereen, dus als een niet-kerkelijke om hulp vraagt, wordt dat gehonoreerd. Dat hoort gewoon bij kerkzijn.'

Diaconieën steunen ook vluchtelingen in het buitenland.

Tips

- Breng in kaart waarin u als gemeente actief wilt zijn zowel in binnen- als buitenland. Win daarbij advies in van uw Kerk in Actie-consulent. Voor meer info zie pagina 18 en 19. Armoede is helaas van alle tijden. Juist daarom is blijvende aandacht noodzakelijk. Overweeg een noodfonds, start een maatjesproject en bezoek jaarlijks de voedselbank met de vraag of deze ondersteuning nodig heeft.
- Signaleer noden en knelpunten die de overheid of verantwoordelijke instanties niet zien of waar ze geen beleid voor hebben. Breng ze systematisch in kaart en breng ze onder de aandacht van de lokale overheid, de betrokken instanties en de media.
- Kies ervoor een zorgzame kerk te worden. Vraag aan de sociale wijkteams en instanties welke buurtbewoners aandacht nodig hebben.
- Kies een thema waarbij u aandacht kunt geven aan diaconale projecten van kerken, wereldwijd, landelijk en lokaal. Organiseer bijvoorbeeld een sponsordiner met duurzame gerechten waarbij u verhalen van boeren uit Nederland en uit de rest van de wereld laat vertellen.
- Schrijf in een meerjarenplan welk doel u wilt bereiken met het vermogen en hoe u het vermogen beheert. Maak keuzes. Als diaconie bent u tot veel in staat. U heeft het vermogen (hoe klein of groot ook) om de medemens dichtbij en ver weg bij te staan.

Wat kan Kerk in Actie voor u doen?

Diaconieën staan mensen bij die in armoede leven, die zorg nodig hebben of die gevlucht zijn. Diakenen ondersteunen mensen, binnen en buiten de kerk. Ze signaleren problemen en kaarten deze aan. Kerk in Actie verbindt diakenen met elkaar, zodat zij kennis kunnen delen. Hier leest u welke producten en diensten van Kerk in Actie u kunnen helpen.

Inhoudelijke ondersteuning

Kerk in Actie levert ondersteuning door middel van advies, toerusting en concrete projecten. Bij welke vragen kunt u een beroep doen op de specialisten van Kerk in Actie?

Armoede (www.kerkinactie.nl/armoede):

- Wat is armoede in Nederland en hoe kun je dit bestrijden?
- Hoe zet je een noodfonds op?
- Hoe help je mensen met schulden en zet je een lokaal project SchuldHulpMaatje op?
- Wat kunnen we betekenen voor kinderen in armoede?
- Hoe werken we samen met de overheid en organisaties om armoede tegen te gaan?

Vluchtelingen (www.kerkinactie.nl/vluchtelingen):

- Hoe spelen we in op de komst van een asielzoekerscentrum en wat kunnen we betekenen voor (kinderen van) bewoners?

- Hoe kun je statushouders ondersteunen bij het integreren en vluchtelingen die uitgedeedeerd zijn?
- Hoe kan Kerk in Actie ons financieel ondersteunen bij activiteiten voor/met vluchtelingen?
- Wat kan Kerk in Actie adviseren bij het samenwerken met migranten en het aangaan van ontmoetingen met moslims?

Zorgzame Kerk (www.kerkinactie.nl/zorg):

- Wat kunnen we betekenen voor mensen die zorgafhankelijk zijn en mantelzorgers het beste ondersteunen?
- Hoe word je een zorgzame kerk en wat biedt Kerk in Actie als ondersteuning hierbij?
- Hoe kunnen we actief betrokken zijn bij de lokale uitvoering van de Wmo en bij sociale wijkteams?
- Hoe werven we vrijwilligers en deelnemers voor een vakantie week?

Duurzaam leven (www.kerkinactie.nl/duurzaamleven):

- Hoe worden wij een Groene Kerk?
- Zijn er materialen beschikbaar om duurzaamheid in mijn gemeente te stimuleren?
- Hoe geef je meer aandacht aan duurzaam beleggen?
- Hoe kan ik in de gemeente aan de slag gaan met de Micha Cursus?

Belangenbehartiging

Kerk in Actie spreekt regelmatig met politieke beleidsmakers om de signalen vanuit de diaconieën door te geven.

Financiële steun

Via giften en collectes voor het Binnenlands Diaconaat steunt Kerk in Actie diaconale projecten in Nederland. Bijvoorbeeld inloophuizen en werk voor verslaafden, daklozen en achterstandswijken.

Diakonia

Diakonia is het vakblad voor protestantse diakenen, met praktijkverhalen, interviews, actuele informatie over wetgeving, suggesties voor aanpak, achtergrondartikelen en liturgiesuggesties over (wereld)diaconaal werk.

Diaken app

Kerk in Actie heeft de Diaken-app ontwikkeld; het digitale zakboekje voor diakenen van de Protestantse Kerk. Voor iOS en Android.

Medemens

Bent u op zoek naar een mooi geschenk voor de feestdagen? In november verscheen Medemens 4, een bundel met diaconale gebeden en gedichten.

Ondersteuning geldwerving (wereld)diaconaat en zending

Kerk in Actie helpt lokale diaconieën bij het werven van financiën voor het wereldwijde werk. Er zijn tal van materialen beschikbaar om zending en (wereld)diaconaat een plek te geven in de eredienst en bij kerkelijke activiteiten.

Ondersteuning financiële hulpvragen en vermogensbeleid

Kerk in Actie biedt een Keuzewaaier voor diaconieën om stapsgewijs tot een goede afweging te komen bij financiële verzoeken. Daarnaast adviseert Kerk in Actie plaatselijke gemeenten bij particuliere initiatieven. Kijk op www.kerkinactie.nl/particulierinitiatief. Voor algemeen advies bij diaconaal vermogensbeleid: mail naar info@protestantsekerk.nl. Diaconieën kunnen door het inzetten van hun vermogen diaconale steun bieden in Nederland en wereldwijd via Protestants Diaconaal Krediet Nederland, zie www.pdkn.nl of Oikocredit, zie www.oikocredit.nl.

Meer info

Kijk voor meer informatie op: www.kerkinactie.nl/diaken. Voor persoonlijk contact: neem contact op met de Kerk in Actie-consulenten in uw regio (www.kerkinactie.nl/consulenten).

Federatie van Diaconieën

De Federatie van Diaconieën is de vereniging van de diaconieën in de Protestantse Kerk in Nederland. Leden kunnen zijn: protestantse, hervormde, gereformeerde, evangelisch-lutherse en waalse diaconieën.

De Federatie behartigt de belangen van haar leden bij de landelijke kerk en bij de overheid, verleent diensten aan haar leden en geeft de erepenning voor diakenen uit. De Federatie ziet toe op een juiste besteding van de financiële middelen ten behoeve van het landelijke en internationale diaconale werk.

De Federatie van Diaconieën is een zelfstandige organisatie maar werkt ten nauwste samen met de Protestantse Kerk in Nederland.

Federatie van Diaconieën

Postbus 1070
3300 BB Dordrecht
Tel. 078 639 36 68
info@federatie-diaconie.nl
www.federatie-diaconie.nl

Kerk in Actie

Kerk in Actie steunt zowel in Nederland als wereldwijd het werk van honderden kerken en organisaties om mensen hoop te bieden en tot hun recht te laten komen. Ongeacht hun geloof, politieke overtuiging, sekse of nationaliteit. Gelijkwaardigheid, wederkerigheid en partnerschap zijn belangrijke waarden voor ons. Wij zijn een Kerk in Actie omdat we ons geïnspireerd en geraakt weten door Jezus Christus die wat er was, vijf broden en twee vissen, zegende en deelde met wie niets hadden. We delen met onze wereldwijde gemeenschap wat we hebben: tijd en talent, aandacht en zorg, geloof, geld en goed.

Kerk in Actie

Postbus 456
3500 AL Utrecht
Tel. 030 880 14 56
info@kerkinactie.nl
www.kerkinactie.nl
www.facebook.com/kerkinactie
www.twitter.com/KerkinActie

kerk
in actie

Colofon

Samenstelling: Margot C. Berends met medewerking van projectgroep (bestaande uit Renate Barendregt, Teus Hubert, Adriaan Kaland, Thomas Kool, Maurits van Stuijvenberg, Carla van der Vlist)

Onderzoeker: Laura van der Linden

Vormgeving: Laura Visser

Drukwerk: De Groot, Goudriaan

Productiebegeleiding: Jan Verhage

Fotoverantwoording

<i>Cover (1):</i>	Feije Duim	<i>Pagina 4 (rechts)</i>	
<i>Cover (2):</i>	Gerrit Groeneveld	<i>7 (rechts), 9 en</i>	
<i>Cover (3):</i>	Frank van der Laan	<i>10 (links):</i>	Marieke Viergever
<i>Cover (4) en pagina 11:</i>	Anne Paul Roukema	<i>Pagina 5:</i>	Sandra Haverman/NBG
<i>Cover (5):</i>	Vakantiebureau	<i>Pagina 13:</i>	Robert Speerstra
<i>Cover (6):</i>	Maarten Boersema	<i>Pagina 15:</i>	Sandra Haverman
<i>Pagina 2 en 12:</i>	Margot C. Berends	<i>Pagina 16:</i>	Rogier Chang
<i>Pagina 4 (links):</i>	geschilderd door Rembrandt van Rijn	<i>Pagina 17:</i>	ACT/Paul Jeffrey
	foto Visipix.com		

Deze uitgave en de rapportage zijn te downloaden via www.protestantsekerk.nl, www.kerkinactie.nl/onderzoek en www.federatie-diaconie.nl

Onderzoeksmethode: online survey

Onderzoekperiode: 26 oktober - 26 november 2016

Respons: 255 (20% respons)

Het onderzoek is opgestart door de Federatie van Diaconieën en Kerk in Actie, het diaconale en zendingswerk van de Protestantse Kerk in Nederland. Het is uitgevoerd door de unit marktonderzoek van de Protestantse Kerk in Nederland.

Meer informatie verkrijgbaar via onderzoek@protestantsekerk.nl.

Uitgave: april 2017